

שפת אמת

לפרשת בשלה

תרל"א - התעוררות ה"למעלה מחקול" על ידי הקול (ב)

תרל"א - העיקר היא התעוררות מקור קול הצעקה (ג)

תרמ"ז - שירת הים (ו)

תרמ"ז - על ידי אמונת בני ישראל עקרו את כוחן של מצרים בשורשם (י)

ולא נחם - הנחגה למעלה מדרך הטבע (יא)

מבואר על ידי הדה"צ רבי פישל זינגרדטן זצ"ל

תרל"א – התעוררות ה"למעלה מהקול" על ידי הקול

המדרש שישראל נגאלו בזכות הצעקה

א"א ז' מו"ר ז"ל הגיד פלי המדרש מה תצעק כו' ב' ירושות כו'. ז"ל המדרש (שמות רבה כ"א א') "ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי ה"ד צעקו וה' שומע" - והיינו שוודאי אין כוונת מה תצעק אלי שמשה רבינו לא יצעק לרבש"ע, שהרי מה עליו לעשות כשכלל ישראל נמצאים בצרה, הלא ודאי צריכים אז לצעוק לרבש"ע, רק מפרש הכוונה שהרבש"ע אמר לו אין לך מה לצעוק אלי ולבקש ממני, היות וכלל ישראל כבר צעקו אלי וקיבלתי כבר צעקתם, "מהו כן? אלא שתי ירושות הנחיל יצחק לשני בניו, הנחיל ליעקב הקול, וכן הוא אומר: "הקול קול יעקב", והנחיל לעשיו הידים, שנאמר: והידיים ידי עשיו, ועשיו היה מתגאה בירושתו, שנאמר "ויאמר אליו אדום לא תעבור בי פן בחרב אצא לקראתך", וכוונתו היתה שסומך על ברכת אביו יצחק שברכו ב"ועל חרבך תחיה", כדאיתא במדרש תנחומא (בשלח ט) שאדום אמרו להם אתם מתגאים על שירושה לכם מאבותיכם "הקול קול יעקב", אנו מתגאים על מה שהבטיחנו עשיו אבינו "ועל חרבך תחיה", "ויעקב מתגאה בירושתו שנאמר "ונצעק אל ה' אלוקי אבותינו" היינו "הקול קול יעקב". לעתיד לבוא שניהם נוטלים שכרם, עשיו נוטל שכרו שנאמר "...אם תשא אל השמים חרבי הנה אף אדום תרד", והיינו שלאחר שחרבי תישבע מדמו של שרו של אדום שבשמים, תרד היא למטה ותכלה את אומת אדום כאן למטה, יעקב נוטל שכרו שנאמר ע"י הנביא (ירמיהו לג יא) "עוד ישמע בהרי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה" והיינו שמי שמקיים את ה"קול קול יעקב" יזכה לכל החמישה קולות, לכך כתיב "צעקו וה' שומע" לפי שצעקו בני ישראל על הים, שנאמר "ויצעקו בני ישראל אל ה'" שמע הקב"ה לתפילתם ואמר למשה "מה תצעק אלי" כבר שמעתי צעקתך "דבר אל בני ישראל ויסעו".

כי על ידי הקול מעוררין בני ישראל דביקתם בקול קול יעקב. - כלל ישראל בקולם, מוציאים ומגלים מהכח אל הפועל את הקול העליון של יעקב אבינו, שהוא הראשון שעורר את הקול והוריש לנו את ה"קול קול יעקב" אותו קול שמחזק כביכול הקול העליון ואת זה הוא נותן לנו, וכשאנחנו-כלל ישראל מעוררים בפועל את הקול ומגלים את כח יעקב אבינו שנמצא בנו, בזה אנחנו מעוררים את דביקותנו בשורש הקול שהוא יעקב אבינו.

בכל יהודי גנוזים כוחותיהם של כל האבות הק'

וכבר דיברנו שהאבות הקדושים בפעולתם הפכו את כלל ישראל לאומה אחרת, למין אחר של הבריא, וכל דבר שעשו, כל עבודה בכללות ובפרטות, בכללות: אברהם אבינו: אמונה ואהבה, יצחק אבינו: יראה, ויעקב אבינו: מידת הרחמים, ובפרטות: עבודת יעקב אבינו של הקול קול יעקב, עוררו בזה את שורש נשמות ישראל, עוררו בעצמם, ברמ"ח אבריהם ושס"ה גידיהם, גשמיים ורוחניים, כמה גבוה שכלל ישראל נמצא בתוכם, ממילא כלל ישראל הוקף בעבודה זו עד שנתהוה עצם מעצמיו ובשר מבשרם, חלק ממהותם, אלא שאינו מתגלה לבד, מטבע בריאתם, ללא עבודה – צריכים עבודה, אבל ע"י שמעוררים עבודה, היינו ע"י הקול- מעוררים בני דביקתם בקול קול יעקב.

אח"כ מו"ר ז"ל הגיד פי' המדרש מה תצעק כו' ב' ירושות כו'. כי על ידי הקול מעוררין בני ישראל דביקתם בקול קול יעקב, וכשמעורר לזון זה. קול קול יעקב מה תצעק שאין לך קול יעקב כלל. [וכענין "על בני ועל פועל ידי תלויין"]. ומכל מקום כל זה נעשה על ידי הקול, וז"ל מתגאה בירושתו, שמגיע על ידי הקול לשלמעלה מהקול כו', ודפח"ח ופתיח יסק, כי פשוט תמוה לזון המדרש במ"ש כבר שמעתי צעקתך כו' ע"פ.

עוד במדרש טרם יקראו כו'. נראה הפירוש כי מה שמוכן האדם להצטעק זה עיקר המכון, ושוב אין לך לך לגוף הצעקה כלל, וזה מה תצעק כשהגיע לבחינת המעקה כנ"ל. וזה ענין צעק לבס כו' וכן צעקו וה' שומע, אף שכלב אינו נשמע כלל, מכל מקום ה' שומע ואין לך ללעוק בפה ממנו.

ואכן עזרא ורמב"ן (י"ד, ט"ז) מקשים על צעקה משה רבינו ע"ה והלא הקב"ה הבטיחו שאכבדה בפרעה כו' ולעקה בני ישראל יש לומר שלא ידעו מזה כי אין מפורש שצעקה רבינו ע"ה הגיד להם, ויש לומר שאמר להם רק שיצונו, ומה שלא אמר להם, נראה כי לזון מאמר ה' ואמר פרעה לבני ישראל כו' משמע שזה נאמר לו, והפסיק הלווי של אמירתו לישראל וישונו ע"פ. אבל משה רבינו ע"ה למה צעק. אך נראה כי מדרך הדיק ללעוק אף על מה שנבטח, שמאמר ה"ה הוא אחר שלימות פעולותיו של האדם, והפילה ולעקה בכלל פעולת אדם השלם לאלהיו, ולזאת מה שיהיה נוסע על ידי תפילה ולעקה הוא הישועה שנבטח עליו.

ונראה שאין מבטיחין באמת, רק למי שידע זה שצריך צעקה גם אחר ההבטחה, וז"ל אין הבטחה ללדיקים. ויש לומר שלכך לא נאמר לישראל ההבטחה, שלא היו לו ענין, והם יתבדך ראה שילעקו כמו שפירש במדרש השמעיני את קולך. אבל משה רבינו ע"ה אף שנבטח צעק, ולכן נמסרה לו ההבטחה כנ"ל.

ג

ונקדים דקולו של יעקב אבינו לא היה קול חיצוני, אלא היה קול שכלל בתוכו גם את הרצון, כידוע שהקול הוא בחינה של ההרגשים שבלב כנגד ה' של השם הוי"ה והדיבור מכון כנגד ה' אחרונה של השם הוי"ה, יעקב אבינו שעורר את הקול, היה דבוק בכל השם הוי"ה כולל את ראשו והקוצו של י'-הרצון.

וכשמתעורר רצון זה. שואלין "מה תצעק", שאין צריך צעקה כלל. - דכשמתעורר רצון זה שלנו שהוא למעלה מהקול, כי אנו עומדים גבוה יותר מהצעקה, אנחנו דבוקים במקור הצעקה - ברצון העצמי, - [כענין "על בני ועל פועל ידי תצוני"]. כמאמר הנביא (ישעיהו מה יא), אומר הבורא לנביא, על מי ועל מה אתה מבקשיני ומצויני לרחם, וכי על בני צריך לבקש הלא הם בני, ולשון המכילתא דרשב"י שהובאה ברש"י הק' היא "רבי אלעזר המודעי אומר "מה תצעק אלי" על בני ישראל איני צריך ציווי, "על בני ועל פועל ידי אני צריך ציווי? והלא כבר מוכנים הם לפני מששת ימי בראשית, שנאמר "אם ימושו החוקים האלה מלפני אני ה' והלא את ישראל לא עזבתם מהיות גואל לפני כל הימים" והיינו שכלל ישראל הריהם חלק מהבריאה ולא יוכל להיות הבריאה ללא כלל ישראל¹.

אלא דזוהי עבודת כלל ישראל ועבודת הצדיק בפרט, לעורר מצד כלל ישראל למטה, בכל דבר להגיע לשורשם. וזה על ידי העבודה שאנו מדברים כאן, הקול ושורשו, היינו עצם הרצון, לעורר את אותה הנקודה כביכול, שכלל ישראל הריהם "בנים אתם לה' אלוקיכם" וזה היה על ידי העבודה העצמית, שכלל ישראל עוררו, שהם בנים לבורא כל עולמים, ומכל מקום כל זה נעשה על ידי הקול. והיינו שע"י הקול מעוררין את מה שלמעלה מהקול, דהן אמת היא שאין צריך לצעוק אבל לעורר זאת שא"צ צעקה, זה עצמו נעשה ע"י הקול.

וזהו שאיתא "מתגאה בירושתו", [לשון התרוממות והתנשאות], שמגיע על ידי הקול לשלמעלה מהקול כו'. היינו שאנו בחינת "מה יפה ירושתינו", אנו "חלק ה' עמו" - בעצם, אבל ע"י הקול, זה העבודה והאיתערותא דלתתא, שעל ידו מגלים זאת, שאנו כביכול חלק אלו-ה ממעלה.

(ובפסח תרל"ו ד"ה מה תצעק אלי מביא ג"כ השפ"א הק' נקודה זו. ובשפתי צדיק פ' וישב אות כב (מובא בהגהות בני בינה) כאשר שמעתי מפה קודש זקיני מורי ורבי זצ"ל על המדרש מה תצעק אלי ב' ירושות הנחיל יצחק אבינו ע"ה לבניו זהו מתגאה בירושתו של ישראל ע"י קול יעקב מקבלים כ"כ ברצון זהו שאמר מה תצעק היינו שאין צריך צעקה וזעקה והכל ע"י הצעקה. (פי' מתגאה ל' עלייה כי גאה גאה המים גואים היינו שעולה לשורשו.)

ודברי פי חכם חן ושפתים ישק, כי פשוט תמוה לשון המדרש במה שכתב כבר שמעתי צעקתך כו' ע"ש. דאם כבר שמעתי צעקתך הרי טוב מאוד, אז מה אומר מה תצעק אלי, הול"ל זה שצעקת אלי כבר שמעתי, אבל באמרו מה תצעק אלי נראה שיש איזה חיסרון בכך, ולהנ"ל א"ש, "כבר שמעתי צעקתך", היינו, שצעקתך כבר הגיע לשורשה, שהיא למעלה מהצעקה, א"כ א"צ לצעקה. עישדה"ק.

¹ ויש להוסיף בזה על פי מה שנתבאר בספ"ק להקשות במה שאיתא בזה"ק כי תכלית ירידת האדם לעולם הזה הוא כדי שלא יאכל נהמא דכיסופא בעולם העליון ליהנות מזיו השכינה בחינם שזה צער, והקשו והלא גם מה שאדם עובד את ה' בעולם הזה הכל מחדשו ית"ש, וכדאיתא במדרש מי הקדימוני ואשלם, מי עשה מעקה עד שלא נתתי לו בית וכו', וגם כל עבודת האדם הכל בחסדו ית"ש הנותן לו מוחין ודעת ומידות לעבדו ית", והכל הוא חסדו ית"ש. ותירצו דאין הכי נמי, אלא שכל מה שלחם חינם הוא נהמא דכיסופא שיש בושה בנטילתו הוא רק למי שהוא בבחינת עבד, אבל מי שעובד אותו ית"ש בבחינת בן אין לו נהמא דכיסופא, כי הבן מקבל מזונותיו על שולחן אביו משום שהוא אבר מאבריו ובטל אליו לגמרי - "כרעא דאבוהא", וממילא בדין הוא נוטל, וזה כל עבודתנו בעולם להיות בבחינת בנים לעבדו ית' בשכלינו ומוחינו עד נהיה בטלים אליו בפנימיות הנפש ושכל, וכידוע על פי האריז"ל שהקב"ה משפיע לאדם מוחין בכל יום לעבדו ית' ועל ידי זה הוא נחשב כבן אליו ית' כמו שמוח האב מיוחד בבן שבזה מתייחס אליו להקרא בנו (ולכן בעכו"ם אין יחוס משום שאין להם מוחין רק חשבים כבהמה לעשות כל מעשיהם על פי תאוותם). וממילא כשנהיה בנים אליו אז הלחם לא יהיה נהמא דכיסופא.

ועל פי זה יש להסביר דברי רבינו, שכשאדם מגיע לדרגה של צעקה, שמעורר דביקותו בקול קול יעקב שהוא הביטול הגמור אליו ית' עד שצועק אליו מאליו כצעקת התינוק הצועק לאביו, אז אין צריך צעקה, כמו שכתוב "על בני ועל פועל ידי תצוני", שמי שהוא בבחינת בנו של הקב"ה אין צריך לבקש מזונותיו כי בדין הוא נוטל משולחן המלך כראוי לבני המלך שהם כרעי דאבוהא (בן המחבר).

תרל"א – העיקר היא התעוררות מקור קול הצעקה

טרם יקראו ואני אענה

עוד במדרש טרם יקראו כו' (ואני אענה). ז"ל המדרש הק' (שמות רבה כ"א ג') "ד"א מה תצעק אלי הה"ד והיה טרם יקראו ואני אענה עוד הם מדברים ואני אשמע, שני פעמים הוא אומר בפסוק ואני, ואני, ומשה אומר (דברים לב לט) ראו אתה כי אני אני הוא, אלא כל מי שעושה רצון המקום ומכוין את ליבו בתפילה שומע לו בעוה"ז, וכן לעתיד לבוא, שנאמר "והיה טרם יקראו ואני אענה בעוה"ז", ולעת"ל "הם מדברים ואני אשמע", (זה כונת ב"פ ואני) ומה הם מדברים - היינו מה יהיה הדיבור לעתיד לבוא, על מה הם יכולים לעורר את הבקשה, אלא שכ"א עומד ומשמיע תלמודו, דהיינו התורה שלמד כביכול הוא יושב ומשמיע עימם שנאמר אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע, וכתוב והיו עיניך רואות את מוריך וכל בניך לימודי ה' (עיי"ש דברי המדרש הק', וזהו פ' מה תצעק אלי פ' שאין לך צורך לצעוק שידע אני את המחשבות גם בלא צעקה. פ' הם מדברים: איזה דיבור של בקשה על הפירות יש לעתיד לבוא).

נראה הפירוש כי מה שמוכן האדם להצעקה זה עיקר המכוון. ושוב אין צריך לגוף הצעקה כלל – ולפי זה יתפרש כונת הכתוב "טרם יקראו" (שהמדרש הק' אומר שעולה על ה"מה תצעק אלי") ולכאורה הכוונה שכלל ישראל רוצה ומתחיל לקרוא להקב"ה, אלא שעד שמוכן להוציאו מהכח אל הפועל, "טרם יקראו" - "ואני אענה" אבל ודאי אין הכוונה שכלל ישראל לא ירצה לקרוא, כי אז ודאי אין את מעלת ה"ואני אענה". יש בחינה של "יקראו" לפני שמוציאים זאת מהכח אל הפועל "טרם יקראו ואני אענה", היינו, "טרם יקראו", עוד לפני שהוציאו את התשוקה, שרצו לצעוק לרבש"ע, ועי"ז להגיע לשורש הצעקה, כי צריך האדם לעורר ליבו לצעקה לפני שצועק בפועל, אז "ואני אענה" וא"צ לגוף הצעקה, כי הרבש"ע כבר שמע והגיע אליו לשורש כביכול ההשתוקקות וההתדבקות למקור של הקול קול יעקב וא"צ כבר את הצעקה.

וכע"ז איתא מצדיקים לפרש אמרינו "ושמע צעקתינו יודע תעלומות" דלכאורה למה צריכים להיות יודע תעלומות בשביל לשמוע צעקה? אלא כפי שפירש כאן רבינו הק' אתי שפיר דעיקר הצעקה היא ההכנה לצעקה ואז לא צריכין לגוף הצעקה כי הוא יתברך יודע תעלומות עד שהצעקה כמו שהיא, נמצאת במעמקי ותעלומות הלב.

וזה "מה תצעק" כשהגיע לבחי' הצעקה כנ"ל. אומר הקב"ה לבנ"י "מה תצעק" הרי כבר הבנתי צעקתכם, כשקיבלתי הכנתכם לצעקה, עוד לפני שהוצאתם הצעקה מהכח אל הפועל ושוב אינכם צריכים לגוף הצעקה כלל כפי שאומר רבינו.

[וזה ענין "צעק ליבם כו' אל ה'" (איכה ב יח). וכן "צעקו וה' שמע". אף שצעקה היא בלב שאינו נשמע כלל. מכל מקום ה' שומע". והיינו, דלכאורה מה שיך לומר שהלב צועק, אלא הכוונה היות והלב היה מוכן לצעוק להקב"ה מהפה, אזי הרבש"ע כבר קיבל, "טרם יקראו ואני אענה". והיינו צעקה כזאת שאף אחד לא יכול לשמוע ורק ה' שומע, כי הוא הרי יודע תעלומות והוא לא צריך צעקה שנשמעת בקול, דאליו יתברך מספיק צעקת הלב, ואין צריך לצעוק בפה ממש]:

וכדאיתא בזה"ק (חלק ב' כ"א) תנו רבנן האי מאן דצלי ובכי וצעיק (מי שמתפלל, מבקש, ובוכה וצועק), עד שכבר לא יכול למירחש בשפתיה (להוציאו ולבטא בשפתיו), האי צלותא שלימתא דבליבא. (זוהי תפילה שלימה שבמעמקי הלב) ולעולם לא הדרא בריקניא (אף פעם אינה חוזרת ריקם). עיי"ש:

למה היה צריך משה לצעוק כיון שכבר הבטיחו

ואבן עזרא ורמב"ן (י"א ט"ו) מקשים על צעקת משה רבינו עליו השלום. הלא הקב"ה הבטיחו ש"אכבדה בפרעה" כו' (ובכל עבדיו). כמו שכבר חזרנו ששלוש פעמים יש שמה לשון "אכבדה בפרעה", א"כ וכי למשה רבנו ע"ה היה ח"ו משהו חסרון באמונה, וכי

ה היה לו ה"א ח"ו שהרבש"ע לא יקיים את הבטחתו? הרי ודאי משה רבינו האמין בכל לבו ובודאי שלא צריכים הצעקה בכדי שהקב"ה יקיים הבטחתו כדכתיב "ותקם את דבריך כי צדיק אתה".

מתרץ למה צעקו בני ישראל

וצעקת בני ישראל יש לומר שלא ידעו מזה – [שהקב"ה הבטיח להם], כי אין מפורש שמרע"ה הגיד להם, ויש לומר שאמרו להם רק שישובו [ולא אמרו להם שיושעו בשם ה']]. ומביא בליקוטי יהודה מהאמרי אמת כע"ז בשם אביו הקדוש רבינו ז"ל, דלכאורה למה יראו כל כך בני ישראל בראותם מצרים נוסע אחריהם, הלא השם יתברך אמר מקודם "וחזקתי את לב פרעה ורדף אחריהם ואכבדה בפרעה?" ותירץ שרק למשה רבינו ע"ה אמר זה, כדכתיב בתהילים (קג ז) "יודיע דרכיו למשה", אבל "לבני ישראל" לא הודיע דרכיו אלא "עלילותיו", אחרי שכבר התעללתי בפרעה ולבני ישראל אמר שישובו ולא יותר ולא הגיד להם מאמרו השי"ת ואכבדה בפרעה.

[ומה שלא אמר להם, למה באמת לא סיפר להם את הבטחת השי"ת, נראה כי לשון מאמרו ה' "ואמר פרעה לבני ישראל" כו' משמע שזה נאמר לו - לא היה ציווי מיוחד להודיע את זה לעם ישראל - והפסיק הציווי של אמירתו לישראל וישובו ע"ש]. אבל מרע"ה שהוא הרי כן ידע את האמת הוא כן שמע מהקב"ה את ההבטחה של "ואכבדה בפרעה", א"כ - למה צעקו?

הצדיק צועק כדי שיהיה כלי מוכן לקבל הישועה

אך נראה כי מדרך הצדיק לצעוק אף על מה שנבטח. - היינו שאין זה ח"ו חיסרון באמונה, לצעוק אחרי שהקב"ה מבטיח לו שבודאי יצא מהצרה ועוד יותר ואכבדה בפרעה, אלא דזוהי הדרך הטבעי של הצדיק, לצעוק לרבש"ע אפילו אחרי ההבטחה ואין שום ספק שבעולם בלב הצדיק, שהרבש"ע יקיים הבטחתו. – שמאמר הש"י - דהיינו הבטחתו - הוא אחר שלימות פעולותיו של האדם. שהרבש"ע מבטיח אני אעשה את שלי, אבל בכדי שתיכנס בפועל הישועה בך, צריך הנך להיות כלי מוכן לקבל את ישועתי, וזה נעשה ע"י פעולותיך.

והיינו דלכן הרבה פעמים אנחנו לא זוכים שתתגלה אלינו הבטחתו יתברך, כי אמנם הקב"ה ודאי יקיים הבטחתו, אבל רצונו ית' שגם אנחנו נשתדל לעשות את כל מה שביכולתנו לעשות ורק אח"כ מתקיימת הבטחת הקב"ה, ואין הכוונה ח"ו שמשהו חסר להקב"ה שחלילה צריך לעזרתנו, אלא הכוונה דזה עצמו מחסדי השי"ת שאולתו ית' לא תבוא בריקניא – בריקות שלנו שלא נהיה כלי שאינו מוכן לקבל, דאז לא יתכן אור הגאולה איתנו, ושלא נאכל נהמא דכיסופא - לחם בוש, אלא רצונו שאנחנו נעשה את כל מה שביכולתנו ואז תבוא למעלה מהטבע ישועתו יתברך.

הצעקה בשביל שלימות הנפש

ותפילה וצעקה בכלל פעולת אדם השלם לאלהיו. - חלקו בעבודה אינו שום סתירה לביטחון האמיתי והשלם בה', דתפילה להשי"ת וצעקה מעומק הלב, הינם חלק מהפעולות של אדם השלם באלוקיו, שהוא שלם באמונתו, שלם בהתקשרותו, שלם במעשיו. ולזאת מזה שיהיה נושע ע"י תפילה וצעקה. הוא הישועה שנבטח עליו. התפילה והצעקה הם הכלי לקבל הישועה ואינם שום סתירה להבטחת השי"ת, שישלח את ישועתו אליהם. – אנחנו לא רוצים ישועה כזאת שתשאיר אותנו ריקנים בלי תפילה ובלי מעשים טובים והכל יבוא מאלינו.

כשהתעוררות הישועה יהיה מצד המקבל אז בא השפע במידת החסד

כידוע מהספה"ק (תוי"י פ' תזריע) בשם רבינו הבעש"ט הק', שאם באה הישועה מלמעלה, בלי אתערותא דלתתא, זה מורה על דין, וכמאמר חז"ל הוא מזריע תחילה יולדת נקיבה, היא מזרעת תחילה יולדת זכר, "הוא תחילה" אם ההתעוררות באה ממנו ית' שהוא צד הנותן, קודם שאנחנו עושים פעולתינו, זה בחינת נקיבה-דין, אבל אם "היא" כנסת ישראל, עם ישראל, עושים קודם את פעולתם - "תחילה" אזי זוכים לבחינת זכר - מידת הרחמים.

1

ובליקוטי תורה מהרב בעל התניא, ביאר "היא תחילה" אם ההתעוררות באה מלמטה, מחמת עבודתינו ומעשינו, "יולדת זכר" דעת חזק בעבודה, האומרת "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ" איני צריך לא עוה"ז ולא עוה"ב אלא אני צריך רק אותך בעצמך בלבד. אבל אם באה ההתעוררות מצידו "הוא תחילה" אז "יולדת נקיבה" דעת חלש בעבודה ד"נשים דעתן קלה" ואח"כ יכולים הם להתפתות בקל אחרי תאוות עוה"ז, לכן זה חלק מהישועה, שהישועה תבוא דוקא אחרי השתדלותינו ופעולותינו ותפילותינו וצעקתנו.

אין מבטיחין רק לצדיק שיודע יסוד זה

ונראה שאין מבטיחין באמת. רק למי שיודע זה. שצריך צעקה גם אחר ההבטחה. –אומר כאן דבר נפלא, שהרבש"ע אינו נותן הבטחה, רק למי שיודע שאחר ההבטחה צריכים עדיין לצעוק, כדי שהצעקה תעשה את המובטח לכלי, שיקבל בעצמו את ההבטחה וישועת ה'. מי שיודע זה היטב, אותה הבטחה, לא תביאנו לידי ריפיון בעבודת ה', אלא אדרבה להתחזקות לעשות עוד יותר, מבטיחין לו ואז מתקיימת ההבטחה, מכיון שיש לה כלי לחול עליו היינו על מעשיו של הנבטח.

[וז"ש (בראשית רבה עו ב) "אין הבטחה לצדיקים". היינו, אין הכוונה חלילה שאין הבטחה היות והרבש"ע רוצה שהצדיקים יעשו עבודה עצמית, אלא הכוונה שלצדיקים אין הבטחה בלי פעולה ועבודה, אבל בודאי שיש הבטחה. ויש לומר שלכך לא נאמר לישראל ההבטחה שלא היו צועקין. כי היות וכלל ישראל אינו יודע סוג רצון זה של השי"ת, שהרבש"ע רוצה שיאמינו בו בבירור, שההבטחה תקיים ואח"כ גם לצעוק, ממילא לא היו צועקין, כיון שאינם יודעים את הסוד הזה, שאם מבטיחים עדיין לא פטורים מעבודה, כמו לפני ההבטחה וצריכים צעקה, ממילא לא היו צועקים - והשם יתברך רצה שיצעקו כמו"ש במדרש (שמות רבה כא ה) השמיעני את קולך². אבל מרע"ה אף שנבטח צעק. ולכך נאמר לו ההבטחה כנ"ל כי הצדיק יודע את פנימיות ההבטחה, שמונח בה כח ורצון ואתערותא דלעילא, שתביא אתערותא דלתתא, שצריכה לבוא בכדי שיצעקו בני ישראל אל ה', לא מבטיחים אלא למי שיודע שלא מספיק ההבטחה לבד וצריכים לצעוק ויודע איך לקבל את ההבטחה.]:

על ידי התפילה מוסיפים כח בפמליא של מעלה להמשיך למטה

ומביא בהגהות בני בינה מהליקוטים של השפת אמת בפרשה זו בפסוק מה תצעק "ויש לדקדק על צעקת משה רבינו ע"ה מאחר שהשי"ת גילה לו שכל זה כדי לעשות להם ניסים, אך בלא זה יראה, כי אף שהשי"ת הבטיח לאבות וכן גם למשרע"ה, מ"מ צריך האדם לשמור פקודתו ולצעוק להשי"ת, כי זה שייך לשלימות האדם והשי"ת מבטיח כשיהיה בשלימות הראוי ויצעקו אליו יתברך באופן זה, יעשה להם ההבטחה, כי אין הצעקה והתפילה רק לצורך גבוה, (היינו לא כמו להבדיל בשר ודם שרוצה לשמוע מה שהשני מבקש כי בלי הצעקה לא יודע וגם כשיודע הוא לא מתעורר ח"ו להגיד לו), אלא שנתאוה השי"ת לתפילתן של צדיקים, דבאתערותא דלתתא איתער עובדא דלעילא, ואמרו חז"ל תנו עוז לאלוקים שישראל עושין רצונו של מקום הם מוסיפים כח בפמליא של מעלה עכ"ל.

הרבש"ע יעזור שנזכה באמת לעורר את כוחינו בבקשתנו ובתפילתנו להשי"ת, ואז יתקיים בנו הפסוק "צעקו וה' שומע" שהרבש"ע יגאלינו מכל הצרות, שניגאל וניוושע בישועת עולם, בגאולה השלימה במהרה בימינו, אמן ואמן:

² (הראיני את מראיך כי קולך ערב ומראיך נאוה) וז"ל המדרש כיון שראו ישראל שהיו מוקפים משלושת רוחות, הים סוגר והשונא רודף והחיות מן המדבר, תלו עיניהם לאביהם שבשמים וצעקו להקב"ה שנאמר ויצעקו בני ישראל אל ה' ולמה עשה הקב"ה להם כך, אלא שהיה הקב"ה מתאוה לתפילתם, אריב"ל כך ישראל כשהיו במצרים והיו משעבדים בהם, התחילו צועקים ותולים עיניהם להקב"ה שנאמר ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו מיד וירא אלוקים את בני ישראל התחיל הקב"ה להוציאם משם ביד חזקה ובזרוע נטויה והיה הקב"ה מבקש לשמוע את קולם פעם אחרת ולא היו רוצים מה עשה גילה לפרעה לרדוף אחריהם שנאמר ופרעה הקריב מיד ויצעקו בני ישראל אל ה' באותה שעה אמר הקב"ה לך הייתי מבקש לשמוע קולכם שנאמר יונתי בחגוי הסלע השמיעני את קולך קול אינו אומר אלא השמיעני את קולך דהיינו אותו הקול שכבר שמעתי במצרים לך כתיב השמיעני את קולך. (ע"כ המדרש).

תרמ"ז - שירת הים

בענין יציאת מצרים וקריעת ים סוף אחר כך אז ישיר משה. ובמדרש (שמו"ר כג, ד) אז ישיר, משה, הדא הוא דכתיב (משלי לא, כו) פיה פתחה בחכמה כו' ותורת חסד על לשונה, מיום שברא הקדוש ב"ה את העולם ועד שעמדו ישראל על הים לא מצאנו אדם שאמר שירה להקב"ה אלא ישראל, ברא אדם הראשון ולא אמר שירה, הציל אברהם מכבשן האש ולא אמר שירה כו' כיון שבאו ישראל על הים ונקרע להם מיד אמרו שירה לפני הקדוש ב"ה שנאמר אז ישיר משה ובני ישראל הוי פיה פתחה בחכמה, אמר הקב"ה לאלו הייתי מצפה ואין אז אלא שמחה שנאמר אז ימלא שחוק פינו כו'.

כי בני ישראל נבראו להעיד על השם יתברך כמו שכתוב אתם עֲדֵי, [וכדאיתא במדרש – שישראל מעידין על הקב"ה שהוא אחד³], ותשוקה זאת היתה מעולם בלבות בני ישראל, [וי"ל ב' ענינים בזה, הא' משום שבעצמותו של כל נברא מונחת ההשתוקקות להשלים את הסיבה שבשלה נברא, ועל כן בלבות ישראל היתה השתוקקות לגלות את סיבת בריאתם, ועוד י"ל דבאמת עצם ההשתוקקות של יהודי להשי"ת היא עדות על השי"ת, כי מהשתוקקות הנברא למקורו נראה בחוש העינים את מקורו שגורם לו השתוקקות].

הדיבור היה בגלות ולכן לא יכלו להוציא רגשותיהם לפועל

אך כי לא היו יכולים להוציא מכח אל הפועל כמו דאיתא (זוה"ק וארא כ"ה ב) כי הדיבור היה בגלות שלכן לא היו יכולים להוציאו לפועל. וביאור הענין הוא שלמרות שהיה בלבם תשוקה להוציא מכח אל הפועל את השירה שבלבם והיה ברצונם להעיד אל ה', - כי שירה היא העדות על הקב"ה מעולם העליון לעולם התחתון, שיר"ה נוטריקון ש"ר י"ה הרומז על עלמא דאתכסייא, כי השירה ממשיכה מהחכמה ובינה של אדם שהיא בעלמא דאתכסייא דהיינו מכוסה ומוסתרת [כמ"ש והחכמה מאין תמצא], - להמשיך משם אל הלב ששם המידות בגילוי, אך גם הוא מכוסה בבחינה מסויימת, ולהוציא את זה אל הדיבור שזה הגילוי, כי הוא מגלה את אשר ישנו לאדם בתוך הלב [וידוע שמלכות – פה, כי גילוי המידות במעשה הוא על ידי הדיבור].

כמו כן למטה לא היו יכולין בני ישראל לברר מלכותו יתברך בעולם, כי מה שהדיבור היה בגלות הוא בגלל שהשכינה הק' היתה בגלות כביכול, כידוע "שכינתא בגלותא", ושכינה היא בחינת מלכות – פה - תורה שבעל פה, וכיון שהיא היתה בגלות על כן אף הפה והדיבור שלמטה היה בגלות, וכמו שאנו אומרים "אדנ"י שפתי תפתח", שם אדנות הוא בחינת מלכות דאצילות שהוא שורש הדיבור שפתי תפתח, ורק אז "ופי יגיד תהלתך", אבל אם השורש של הדיבור הוא בגלות אז ודאי שאי אפשר להוציאו מהכח אל הפועל. עד שעבר עליהם כל אלו המעשים שהיו במצרים ויצאו משם.

בקריעת ים סוף יצא הדיבור שלהם מהגלות

כמו שכתוב (דברים ד ל"ה) "אתה הראית לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו", פרש"י שפתח להם עליונים ותהומות ע"ש וזה לשון רש"י שם, הראית כתרגומו אתחזיתא, כשנתן הקב"ה את התורה פתח להם ז' רקיעים וכשם שקרע את העליונים כך קרע את התחתונים וראו שהוא יחידי לכן נאמר אתה הראית לדעת, ועי' עוד רש"י על הפסוק (שמות יכ יט) אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם וז"ל (ד"ה אתם ראיתם) "יש הפרש בין מה שאדם רואה למה שאחרים משיחין לו, שמה שאחרים משיחין לו פעמים לבו חלוק מלהאמין",

³ מובא בתוס' חגיגה ג: ד"ה מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. אמרינן במדרש שלשה מעידין זה על זה, ישראל ושבת והקדוש ב"ה, ישראל והקדוש ברוך הוא מעידים על השבת שהוא יום מנוחה, ישראל ושבת על הקדוש ב"ה שהוא אחד, הקב"ה ושבת על ישראל שהם יחידים באומות, ועל זה סמכין לומר אתה אחד במנוחה בשבת אע"פ שאינו מדבר מעניינא דיומא דשבת כמו תפלת ערבית ושחרית עכ"ל.

ח
ובד"ה מן השמים כתב "הרכין השמים ושמי השמים והציען על ההר" עכ"ל, היינו שראו כולם בחוש ממש שאין עוד מלבדו, ונשתנה להם כל הטבע שמים וארץ וים.

וכ"כ לעיל תר"מ ד"ה בענין, שכתב שג' דברים אלו שמים וארץ וים שהם נתגלו בשלוש סדרות אלו בא בשלח ויתרו, בפרשת בא היה התגלות השמים במה שהכו את המצרים [על ידי השמים שהמטירו עליהם במכת ברד וכו'] במכות מצרים, פרשת בשלח היה התגלות ארץ כי ארץ היא מידת מלכות שזו היא בחי' קריעת ים סוף, ים הוא ים התורה הקדושה חמישים שערי בינה שהתגלו בשעת מתן תורה האמור בפרשת יתרו, וכתב בשפת אמת שם שלכל זה זכו רק על ידי האמונה שהאמינו אז, שזה כלל הבריאה, היינו הים הוא כלל הבריאה כמ"ש (חולין קכז, א) כל מה שיש בארץ יש בים, והו' בשפ"א שם.

קריעת ים סוף מורה על גילוי אור התורה הנמשלת למים

כי הכל בתורה נברא. ומקודם היה המים שהוא רמוז על התורה ואמר (בראשית א, ו) יהי רקיע וחלק הגדול של התורה הוא למעלה כי עיקר חלק התורה שהיא ארוכה מארץ מידה ורחבה מני ים היא רחוקה מהתגלות, ובחלק שלמטה ג"כ התחלק כמאמר "יקוו המים מתחת לרקיע" כו'. והכל רומז כי התורה שנמצא בעולם הזה הוא במקום מיוחד, כי באמת כל חלקי התורה של למעלה ושלמטה וכן כל חלקי התורה פשוט רמוז דרש סוד כולם מאוחדים יחד, אבל צריכים לראות את האחדות שהוא האחד יחיד ומיוחד שבתורה, וכמו שפירש הבעש"ט הק' את דרשת חז"ל שאמרו על הפסוק (מלאכי ג, יח) "ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע, בין עובד אלוקים לאשר לא עבדו", ואמרו חז"ל (חגיגה ט:): שעובד ה' הוא מי ששנה פרקו מאה פעמים ואחד ואשר לא עבדו זהו מי ששנה רק מאה פעמים, ומפרש הבעש"ט הק' דהכוונה בתיבת "אחד" הוא להקב"ה שהוא יחידו של עולם, והכוונה שמי שלומד תורה אבל אינו זוכר את ה"אחד" היינו היחידו של עולם עליו הכתוב אומר "אשר לא עבדו".

וכפי מה שמבררין האחדות זוכין למצוא מים ממעיינות ותהומות, כי בכל חלקי התורה מוצאים את האחד יחיד ומיוחד, ואז זוכין להתקשר לשורש ולראות בכל מעיינות התורה את השי"ת. וכפי מה שהאדם מברר שכל העולמות הנפרדים וכל הפירודים שיש בעולם הזה – עלמא דפירודא – עולם העשייה, הכל מקורו ושרשו באחדות, כי באורייתא ברא קוב"ה עלמא, אז הוא זוכה למצוא מים ממעיינות ותהומות, היינו שיבקעו לפניו כל המעיינות ותהומות רבה, וגם העולם הזה המסתיר את האלוקות הוא בעצמו יתגלה למי שמברר ויודע באמונה פשוטה ועל ידי עבודת השי"ת ולימוד התורה השגת התורה בפנימיותה, שהכל הוא אלוקות וכח הפועל בנפעל.

בני ישראל זכו להשיג כל דרכי התורה בפנימיות ממש

והנה בני ישראל זכו להשיג כל דרכי התורה כמו שכתוב (דברים ל, י"ב-יד) לא בשמים היא כו' ולא מעבר לים כו' קרוב אליך כו' בפוך ובלבבך כו' היינו הן בבחינת מלכות זו תורה שבע"פ, והן בחינת תורה שבכתב שכתוב עליה "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך", נראה שבב' אלו בפה ובלב יכולין למצוא הארת התורה שבשמים והתורה שנמצא גם בתחתונים, מעבר לים החכמה ומעבר לים הבינה, והעבר השני הוא בחינת המלכות שרגליה יורדות מוות דהיינו שמגיעה אפילו לדרגות התחתונות והשפלות ביותר וגם שם למצוא את הארת התורה. וב' אלו הם ב' הברייתות שיש לכל איש ישראל תפילין ומילה. ובשבת קודש שבת ומילה.

התפילין והשבת הוא להשיג הארת התורה באתערותא דלעילא

ותפילין ושבת הוא להשיג הארות עליונים משמים בחינת "בפוך" כמו שכתוב בתפילין "למען תהיה תורת ה' בפוך", שיהיה חקוק (אריינגעקריעצט) משיג זיין, דערגרייכן און זיך, און אונזערע כלים דער הארות עליונות בחינת שמים, וגם הוא בחלק הראש

ט

והידיים, וכידוע שהראש הוא כנגד מצוות שבמחשבה וידיים הם כנגד מצות ה' שהם במעשה ולכן אנו מניחים תפילין על הראש ועל הידיים. וכמו כן בשבת שנקראת 'סהדותא' שמעידין בני ישראל על הבורא יתברך [כמובא במדרש הנ"ל תוס' חגיגה ג.], וכן איתא (שבת פו, ב) בשבת ניתנה תורה, והשבת ניתנה לבני ישראל לעסוק בתורה כמו שאיתא "שבת יעשה כולו תורה".

ולכן אותות אלו אינם בגוף ממש. רק הארות הבאין מלמעלה על בני ישראל כי הן הארות מקיפין, וממילא אין הם מגלים את אותיות התורה שנמצאים באיש ישראל בעצמו⁴. ומילה היא בגוף חלק התחתון והיא בחינת מעבר לים הנ"ל כי במילה יש את בחינת הים שהוא בינה (תיקוני זוהר סוף תיקון ס"ט), ויש בה את ז"א שהוא תפארת גופא, והיא בין נצח והוד שהן תרין שוקין, שהיא המים והתורה שנמצא בתחתונים עצמם, חקוק בבשרם אורות ואותיות התורה בתוך האדם עצמו.

ולכן בזכות עצמותיו של יוסף שהיה צדיק "יסוד עולם" עברו הים, שהגיעו לבחינת "מעבר לים", כמו שכתוב "ויקח משה את עצמות יוסף", וכו' "הים ראה וינס" תיבת "הים" מרמז על יוסף הצדיק, כמו שדרשו חז"ל ארוננו של יוסף ראה כו'. וזה בחינת ובלבבך, שהרי על מי שמתנהג באופן ההפוך הוא מכוונה "חסר לב" (משלי ו, ל"ב), וא"כ מי ששמור מפגם היסוד אז לבבו שמור לעבודת הבורא יתברך שמו.

השירה מורה על התגברות כח הרוחני של בני ישראל

וכשקרא להם הים מיד נתגברו בני ישראל בעדות השירה, כי הים נקרא בספה"ק "עלמא דאתכסיא" ויבשה נקראת "עלמא דאתגליא", כי הים הוא כינוי למקום שכל מה שבתוכו סגור וסתום, ועלם האצילות שבין מלכות דאצילות שמשם משתלשל לבריאה אז יש שם ים, מחיצה, וצריכים לקרוע אותה בחינת קריעת ים "סוף" היינו סוף המדריגות, ואז מתגלה העלמא דאתכסיא והוא יורד לעלמא דאתגליא, היינו שכיון שיש מחיצה לבין המוח והלב, שבעבודת השם הוא למשל שאדם לומד ומבין הכל אבל הלב אינו מתפעל מזה ואין לו בחינת דעת [שהוא התקשרות], והוא קורע ומסיר המחיצה. ומחיצה זו היתה המצרים בעצמם ולכן הדעת היתה במצרים בגלות כידוע, ואחר כך הוציא הקב"ה את הדעת מהגלות ונשפע מהמוח ללב, וכן מהלב לדיבור יש ג"כ מחיצה, ומחיצה זו שמונעת מלהוציא מהכל אל הפועל היא נקראת סוף המדריגות "ים סוף", ונקראת גם בשם "פה רע" היינו דיבורים רעים, שאינם נותנים להוציא מהכל אל הפועל את השירה להשי"ת, והם קרעו מחיצה זו הנקראת "ים סוף" וממילא נפתח פיהם של ישראל, ועל זה כתיב "אז ישיר" שהוציאו מהכח אל הפועל, הגם כי עדיין לא זכו לתורה מן השמים, וזהו עצמו ענין שהקדימו נעשה לנשמע. וזהו שכתוב פיה פתחה בחכמה, וזכו אחר כך לתורה מן השמים "תורת חסד" [על לשונה].

הברכה כשהאדם מתעורר למטה בהשתוקקות להשי"ת

וכשזוכין להתעורר מלמטה מקודם הוא סימן ברכה, כמ"ש אשה מזרעת תחילה יולדת זכר, כמו שאיתא בספרי קודש, וכן איתא מהבעש"ט הק', שהביאור בזה הוא שאם ההתעוררות בא מצד הז' היינו כנסת ישראל "אשה מזרעת תחילה" אז "יולדת זכר", זכר הוא דעת חזק בעבודה, ובכוחו להשפיע רחמים וחסדים, אבל אם ח"ו לא כן הוא ויש אתערותא דלעילא בלי אתערותא דלתתא אז זה מורה

⁴ ראה בשיעור על פרשת בא: "ועל ידי מצות תפילין לאות ולזכרון בין עיניך" אלה האותיות הכתובים בפרשיות "המה מאירים לאדם הארות הגנוזות בשורשן", רואים מלשוננו הק' שהארות שמאירים על ידי הנחת התפילין אינן הארות חדשות אלא הארות הגנוזות בנפש איש ישראל, "ובשבת קודש נבדלו בני ישראל ונתעלו ומאיר בהם אור נשמה יתירה לכן הן עצמם אות", כי מתגלה בהם האותיות התורה הקדושה שיש בנפשן. "ולכן בשבת קודש קורין בספר תורה בהתגלות", וקריאת התורה הוא מלשון אדם הקורא לחבירו ובא, [כי בקריאת התורה ממשיכין אור התורה] וכדאי' בספה"ק, "ובחול האותיות מתגלין על ידי הבתים" [כי על זה מורה ענין הבתים, שאע"פ שהוא נראה סתום מבחוץ יש בתוכו האותיות הקדושות, וכן הוא איש ישראל שיש בתוכו אותיות קדושות, אותיות התורה].

על דינים ולכן צריך האדם לחזור בתשובה ויחדד האיש וילפת, ויאחזנו מורא ופחד מה אירע עמו למה לא נתעורר מעצמו שהוצרכו מן השמים לעוררו ובהתעוררות זו מהפכים את הדינים לחסדים.⁵

וכן אומר הבעל התניא ז"ל ע על האמור בפרשת תזריע "אשה כי תזריע יולדת זכר הינו שיתעורר במדריגת דעת חזק בעבודה, עד כדי מדריגת "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ", וכידוע שהבעל התניא ז"ל ע היה תמיד מרעיש בפסוק זה (פלעגט זיך קאכן מיט די פסוק). "רבונו של עולם איני רוצה את גן העדן העליון שלך ואיני רוצה את הגן עדן התחתון, אלא צריך אני רק אותך לבדך בעצמך", אבל אם הוא במדריגת יולדת נקבה אז יוכל להתפתות אחר התפילה בקל לתענוגי העוה"ז, ולכן היה צריך מיד אחר יציאת מצרים שיהיה בחינת שירה שהוא במדריגת דוכרא שהוא מאתערוותא דלתתא ואמרו שירה במדריגה האמיתית שהיא גילוי עלמא דאתכסיא יו"ד ה"א והביאו את זה לפ"ה שהוא עלמא דאתגליא.

תרמ"ז – על ידי אמונת בני ישראל עקרו את כוחן של מצרים בשורשם

בפסוק "ויאמינו בה' ובמשה עבדו". וקשה כמו שהקשו במדרש וכי לא היה להם להאמין בו' ז"ל המדרש, אמר רבי נחמיה לא זכו ישראל לומר שירה על הים אלא בזכות אמנה שנאמר ויאמן העם, וכתב ויאמינו בה', אמר רבי יצחק היו רואין כל אותן ניסים שנעשו להם ולא היה להם להאמין בו', קושייתו שפשיטא שהאמינו ומה הגדולה בזה.

הטעם ששרן של מצרים התעורר כדי שיוכלו לעקרו מהשורש

אך מקודם כתיב "ויצעקו" בו', ומסתמא היה להם עת צרה מאוד, כמו שכתוב "והנה מצרים נוסע" - שרן של מצרים. ומשה רבינו ע"ה ניחם אותם "אשר ראיתם בו' מצרים היום לא תוסיפו לראותן עוד" בו', היינו שאמר להם שמה שהם רואים את מצרים עכשיו הוא דווקא מפני שעכשיו הם עוקרים את המצרים משורשן, וממילא לא יהיה להם עוד שום תוקף

בפסוק ויאמינו בה'. וקשה כמו שהקשו במדרש וכי לא היה להם להאמין בו', אך מקודם כתיב וילעקו בו', ומסתמא היה להם עת צרה מאוד, כמו שכתוב והנ מנרים נוסע שרן של מצרים. ומשה רבינו ע"ה ניחם אותם "אשר ראיתם בו' מצרים היום לא תוסיפו לראותן עוד" בו', פירוש שהראה להם כי בצרה זאת יהיה ישועה לכל הדורות, כמו שכתוב ויוסע ה' ביום ההוא בו' קזה היום היה ישועה לדורות. וכתב אשר ראיתם, לשון קבה יישר כוחכם שעמדתם בזה הנסיון, ואשר ראיתם את מצרים, והיינו אשר של מצרים, מנרים שמו, כדאיתא במדרש והיינו שהיה המלחמה עתה בשורש העליון כי מקודם היה הגאולה בגופות שלמטה, ועל ידי זה לא תוסיפו לראותם עוד בו'. וזה האמינו בני ישראל כי הוא ישועה לכל הדורות, ולכן אמרו שירה זו שהוא כוללת כל הדורות, על ידי שהאמינו שהיא תשועת עולמים כנ"ל.

ולכן לא יוסיפו לראותן עד עולם, פירוש שהראה להם כי בצרה זאת יהיה ישועה לכל הדורות, כמו שכתוב "ויוסע ה' ביום ההוא" בו', שזה היום היה ישועה לדורות.

הישועה היתה לכל הדורות ולכן אמרו שירה לכל הדורות

וכתיב "אשר ראיתם" לשון שבה, יישר כוחכם שעמדתם בזה הנסיון ודוגמת מה שאיתא במסכת שבת (פ"ז, א) אשר שברת – יישר כוחך ששברת, ["אשר ראיתם את מצרים", והיינו השר של מצרים, מצרים שמו, כדאיתא במדרש (שמו"ר כא, ה) והיינו

⁵ז"ל, אשה כי תזריע וילדה זכר, אמרו חכמינו ז"ל, (נדה דל"א ע"א) אשה מזרעת תחלה יולדת זכר בו', דיש שני מיני התעוררות, ענין א' הוא שמתעורר הוא תחלה בתשובה וכיוצא בדבר טוב, ואחר כך מסייעין אותו מלמעלה, כדין (יומא דל"ח ע"ב) הבא לטהר מסייעין אותו, התעוררות ב' שאינו נותן לב לשוב מעצמו בתשובה, או לעשות טוב, כי אם על ידי שמעוררין אותו מלמעלה תחלה אז מתעורר למטה לעשות תשובה, והנפקותא בין שני התעוררות אלו שמעתי ממורי זלה"ה בסוד אשה מזרעת תחלה יולדת זכר שהוא רחמים וכו', והכי נמי כך, אם התעוררות מלמעלה תחלה שהוא מייין נוקבין, ואחר כך בא מלמעלה מייין דכורין, הוי זכר רחמים, ובהיפוך הוי דינא: (בן פורת יוסף בדרוש לש"ת תקכ"א. דקט"ו ע"ג. ובדרוש לשה"ג תקכ"ז. דק"ז ע"א)

יא
 שהיה המלחמה עתה בשורש העליון, [כדי לעוקרם משורשן שלמעה], כי מקודם היה הגאולה בגופות שלמטה], [כי כיון שהמלחמה היתה בגופות שלמטה על כן היתה גם הגאולה בגופות שלמטה], ועל ידי זה, בגלל שניצחתם כעת גם את השרים של מצרים.
 על כן "לא תוסיפון לראותם עוד" כו', וכן כתב בחידושויו על פסח (תרמ"ה ד"ה בפסוק ששת ימים) שהגאולה היה בשורש העליון, ששרן של מצרים רדף אחריהם וכנגד זה "ה' ילחם לכם", כי היה המלחמה בשמים, וכן כתיב "שברת ראשי תנינים", 'ראשי היינו רק במוחין ובשרים שלמעה, ולכן היה ישועה לדורות, וכתיב "ישראל נושע בה' תשועת עולמים", כשהישועה באה בכח ה' כדכתיב הכא ויושע ה' עכ"ד וכוונת דבריו שכביכול הקב"ה גאל את עצמו עמהם (ער האט זיך אליין אויסגלייזט) ומנע הקליפות והמסתירים כבודו יתברך שמו. ובזה האמינו בני ישראל כי הוא ישועה לכל הדורות, ולכך אמרו שירה זו שהוא כוללת כל הדורות, על ידי שהאמינו שהיא תשועת עולמים כנ"ל.

ולא נחם – הנהגה למעלה מדרך הטבע

בפסוק (י"ג ז') ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלקים דרך ארץ פלישתים כי קרוב הוא, כי אמר אלקים פן ינחם העם בראותם מלחמה ושבו מצרימה". ופרש"י ולא נחם – ולא נהגם.

שמעתי מפי מורי זקני ז"ל פירוש "ולא נחם" נהגם כו', שנקרא הנהגה על שם המנוחה, לאשר תכלית הדרך הוא לבוא למקום המנוחה עכ"ד ז"ל.

שמעתי מפי מורי זקני ז"ל פירוש ולא נחם נהגם כו', שנקרא הנהגה על שם המנוחה, לאשר תכלית הדרך הוא לבוא למקום המנוחה עכ"ד ז"ל. ויתכן ללמוד מזה, כי השבת שנקרא יום המנוחה הוא המנהיג לכל ימי המנוחה, וי"ל ולא נחם דרך ארץ פלישתים הוא שלא היה הנהגה שלהם על פי הטבע ובחינת ימי המנוחה, רק היה בחינת שבת בלבד, כי גם במסעות שלהם כתיב על פי ה' יסעו.

שבת נקרא יום מנוחה מלשון הנהגה

ויתכן ללמוד מזה, כי השבת שנקרא יום "המנוחה" הוא המנהיג לכל ימי המנוחה היינו שבדרגת העבודת ה' שיהודי נמצא בשבת, בדרגה זו הוא כל ימי השבוע, שלא רק בגשמיות כמ"ש לעיל שכל השפע של כל השנה ימים תלוי הכל בשב"ק, אלא גם בעבודת השם הוא כן.

הטעם שלא שלחם השי"ת בדרך הטבע

ויש לפרש "ולא נחם דרך ארץ פלישתים" הוא שלא היה הנהגה שלהם על פי הטבע ובחינת ימי המנוחה וכן כתב לעיל תרל"ט ד"ה במדרש, שפרעה הרשע ראה שאין לו ברירה והוא מוכרח לשלח את בני ישראל ולכן חיבר עצמו אליהם ושילחן ברצון טוב, והרי "כל טובתן של רשעים רעה היא אצל הצדיקים" ולכן כתיב ויהי שמועה אמר וי (ויהי קאי על משה, כדאיתא בשמו"ר כ, ח) ולכן היה על זה העצה מהבורא יתברך שמו להגביה אותם למעלה מהטבע כמו שכתוב במדרש "ולא נחם אלקים דרך ארץ" כו' (היינו שלא הנהיגם בטבע אלא למעלה מהטבע), כדי שלא יוכל להרע תערובות התחברות פרעה שזה ענין "ערב רב עלה איתם" עיי"ש דבה"ק, רק היה בחינת שבת בלבד, כי גם במסעות שלהם כתיב "על פי ה' יסעו", וכן כתב במסעי תרמ"ג ד"ה במדרש הבורח) "וכתיב על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו, היינו שגם בבחינת המסעות ובריחות שהיו בורחין ממקום למקום, עם כל זה היה אצלם המנוחה ולא הוצרכו לחלל השבת" כו' עיי"ש שעל ידי זה זכו לבחינת מנוחה גם בימי המנוחה, כן נזכה ליום שכולו שבת ומנוחה לחי העולמים במהרה בימינו אמן ואמן.

הערות ולתירומו ולקבלת הגליון מדי שבוע: 03-7200159 (א"י), 718-9260874 (ארה"ב) SHULEM2345@gmail.com

לשמייעת השיעורים (בא"י), במספר טלפון 0732951386 (לה"ק) או במספר 0732951385 (יידיש), [בארה"ב] 7183952440 (המערכת של קול הלשון בא"י), ליידיש: 3 (יידיש) 1 (תנ"ך), 2 (מפרשי התורה) 8 (שפת אמת מבואר), לה"ק: 2 (לה"ק), 6 (תנ"ך), 4 (מפרשי התורה), 12 (שפת אמת מבואר).